

2018-01-26

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2018 -01- 26

Dnr 1063-2017/18

Försvarsberedningen presenterade den 20 december 2017 rapporten Motståndskraft - Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). Rapporten är beredningens första sedan den förra Försvarsberedningens slutrapport Försvaret av Sverige - Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20), vilken kom den 15 maj 2014.

Försvarsberedningen är en tvärpolitisk beredning där alla riksdagspartier är representerade. Regeringen beslutar om och när Försvarsberedningen ska inkallas och ger den även direktiv för dess arbete. Försvarsberedningens rapporter utgör ett centralt underlag för kommande försvarsbeslut.

I Försvarsberedningens slutrapport från 2014 skriver beredningen angående hotbilden att: *Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt. Kriser eller incidenter, som även inbegriper militära maktmedel kan dock uppstå och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas.* (Ds 2014:20 s. 35)

Denna formulering användes senare i regeringens inriktningsproposition för försvaret 2016-2020 och antogs av riksdagen i och med försvarsbeslutet 2015.

I den senaste rapporten av Försvarsberedningen har formuleringen om hotbilden och det säkerhetspolitiska läget skärpts då skrivningen om sannolikhet tagits bort. Den nya formuleringen lyder: *Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det kan inte heller uteslutas att militära maktmedel eller hot om sådana kan komma att användas mot Sverige. Sverige blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i vårt närområde.* (Ds 2017:66 s. 61)

Skärpningen förstärks också av att beredningen också skriver att Sverige kan angripas även i ett inledningsskede av en konflikt: *En större konflikt kan inledas med ett angrepp på Sverige. Ett angrepp kan också syfta till att förhindra Sverige att direkt eller indirekt bistå annan part i konflikten. Sverige behöver i sig alltså inte vara huvudmålet för angriparen.* (Ds 2017:66 s. 63)

De nya skrivningarna har varit föremål för förhandlingar mellan alla de åtta partierna som är representerade i Försvarsberedningen och alla dessa utom Vänsterpartiet har ställt sig bakom de nya formuleringarna.

Trots att det finns en bred politisk enighet som har förhandlats fram mellan sju partier i Försvarsberedningen, inklusive regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet, så har Utrikesdepartementet tagit avstånd från de nya, skärpta skrivningarna.

Dagens Nyheter rapporterade den 13 januari 2018 att Utrikesdepartementet (UD) sänt ut ett dokument till Sveriges ambassader där departementet instruerar ambassaderna att bortse ifrån den nya skrivningen om hotbilden och fortsätta använda den gamla formuleringen från rapporten 2014 och försvarsbeslutet 2015. Enligt de uppgifter DN publicerar så skriver UD i dokumentet att "Bedömningarna av den militära hotbilden i rapporten ligger i linje med regeringens och försvarsbeslutets". (Dagens Nyheter, *UD sprider felaktig bild av försvarsrapport*, 13/1-18)

I en uppföljande artikel i Dagens Nyheter den 14 januari kommenterar utrikesminister Margot Wallström ovanstående dokument och säger att "Det är ingen skillnad. Det är bara att de bytt plats på ett par meningar. Men det har ingen betydelse för den försvarspolitiska analysen". Utrikesministern påstår vidare att "De (Försvarsberedningen) har inte gjort någon annan säkerhetspolitisk bedömning." (Dagens Nyheter, *Wallström försvarar UD-instruktionen om hotbilden: "En höna av en fjäder"*, 14/1-18)

Enligt uppgift i DN-artikeln ska varken Försvarsberedningens ordförande, Björn von Sydow (S), eller Försvarsberedningens sekretariat varit medveten om att UD sänt ut sin egen tolkning av Försvarsberedningens rapport.

Även statsminister Stefan Löfven berörde Försvarsberedningens analys av hotbilden och risken av ett väpnat angrepp mot Sverige i sitt anförande vid Folk och Försvars konferens i Sälen. I det anförandet valde statsministern att säga att Försvarsberedningens nya analys inte innebär någon förändring av regeringens ståndpunkt. Stefan Löfven sa följande: *Regeringens bedömning är fortsatt följande: Ett enskilt militärt angrepp direkt mot Sverige är osannolikt. Men vårt land blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i vårt närområde.* (<http://www.regeringen.se/tal/2018/01/sveriges-sakerhet-i-en-ny-varld/>)

Försvarsminister Peter Hultqvist å sin sida sade i en kommentar till oklarheten om vilken formulering som gäller att: *Vi har ingen anledning att överpröva det som Försvarsberedningen nu har sagt utan jag ser det som en del i ett processinriktat arbete.* (<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6861897>)

Försvarsberedningens ordförande, Björn von Sydow (S), pekar i en artikel i Svenska Dagbladet på betydelsen av att ta bort skrivningen om sannolikheter i Försvarsberedningens rapport från 2017: *Försvarsberedningen gör inte heller anspråk på att bedöma risker eller sannolikheter för ett väpnat angrepp. En sådan bedömning kan ingen göra med säkerhet.* Att ta bort sannolikhetsbegreppet är enligt von Sydow en viktig del i att ge Försvarsmakten grundläggande planeringsförutsättningar för totalförsvaret. (Svenska Dagbladet, "Totalförsvaret ska rustas upp på alla fronter", 15/1-18)

Flera av de övriga partiernas företrädare i Försvarsberedningen har pekat på faran i att nedvärdera beredningens arbete genom att bortse ifrån skrivningarna om säkerhetsläget och risken för ett väpnat angrepp mot Sverige.

Sammantaget har det getts ett antal olika, och sinsemellan motstridiga, besked från regeringen och ledande socialdemokratiska företrädare om de nya skrivningarna om hotbilden mot Sverige och det säkerhetspolitiska läget.

Regerings agerande, och i synnerhet utrikesminister Wallströms besked och brev till svenska ambassader utomlands, leder till frågor om vad som är den svenska säkerhetspolitiska linjen samt skapar osäkerhet om regeringen lämnar korrekt information.

Konstitutionsutskottet har vid ett par tillfällen på senare år granskat betydelsen av så kallade performativa uttalanden i utrikespolitiska frågor. I ett yttrande från utrikesutskottet, som refereras av KU, tas bland annat frågan om performativa uttalanden upp (bet. 2001/02:KU20). Performativa uttalanden beskrivs ofta genom meningen – "doing something by saying something", det vill säga att politiken skapas genom uttalandena (i motsats till politik på många andra områden som skapas genom formella beslut om propositioner, utredningsdirektiv osv). För att ett uttalande ska betraktas som performativt krävs enligt utskottet vanligen att det råder särskilda yttre förhållanden. Utsagan ska göras "av rätt person, i rätt form, i rätt situation", och det förutsätts dessutom att "omgivningen är beredd att acceptera att dessa omständigheter föreligger". Medvetenheten om performativernas betydelse är enligt utrikesutskottet stor. I det förevarande fallet har uttalanden gjorts av såväl statsministern som utrikesministern vilka riskerar skapa stor förvirring om den svenska säkerhetspolitiska linjen. I utrikesministerns fall är uttalandena om att ett antal meningar har flyttats uppenbart felaktiga. Om det endast var fråga om betydelselösa omflyttningar av meningar så hade rimligtvis inte ett parti haft problem med att ställa upp på formuleringarna.

I ett flertal ärenden de senaste åren har konstitutionsutskottet dessutom framhållit vikten av att statsråds uttalanden är korrekta (se bl.a. 2016/17:KU20 s. 216). I det här fallet kan med fog ifrågasättas om i synnerhet utrikesministerns men även statsministerns uttalanden har varit korrekta.

Mot bakgrund av det ovanstående hemställer jag att konstitutionsutskottet granskar regeringens agerande och motstridiga uttalanden om det svenska säkerhetsläget och den svenska försvarspolitiska linjen.

Hans Wallmark
Riksdagsledamot (M)

